

Kummaline aasta 2020 tagasivaade vokaalmuusika žanrile

Tagasivaade eelmisesse aastasse on tekitanud minus enneolematuid, kummastavate varjunditega emotsioone. Kõike seda, mis on sel aastal juhtunud, pole meist keegi varem kogenud. Toibununa ka mind ennast tabanud koroonast, hakkasin otsima vanade kavade hulgast oma lauljateekonna algusaegu ja leidsin ootamatult hästi praegusesse aega sobiva August Sanga luuletuse, mille ma kunagi ammu olin esitanud Tallinna Muusikakooli sisseastumiseksamil:

Kes loojaks loodud, see peab ju looma. Kui käia suudad, siis ära rooma.

Jah, ära loidu! Jah, ära harju! Kui hea on - hõiska! Kui halb on - karju!

Ma ei oskaks paremini sõnastada läkitust tänasesse. Kuid nii, nagu igas halvas olukorras on kuskil peidus valguskiir, nii on ka selles aastas kõigele vaatamata olnud äärmiselt kirkaid, meeli ülendavaid muusikalisi elamusi. Alustaksin helisalvestustest ja minule kõige lähemast, kammerlaulust.

Georg Otsa 100. sünniaastapäeva tähistamine andis Klassikaraadiole võimaluse edastada kuulamiseks 1972. aastal LPIle salvestatud Mart Saare soololaule, kus Otsa ansamblipartneriks on erakordne, lauljaga võrdväärne muusik, pianist Eugen Kelder. Teises Georg Otsale pühendatud Klassikaraadio saates kõlas sama koosluse esituses veel Tšaikovski, Tambergi jmt loodud väärtuslik romansilooming. Kuulajate vastukajade põhjal võis veenduda, et need salvestused, millest paljudel polnud seni aimugi, pakkusid ootamatult suurt elamust. Minu teadvusse jõudis tõsiasi, et Georg Ots ei olnud mitte üksnes imelise ja kordumatu hääletämbriga karismaatiline muusik, mitte ainult kuulus ooperi-, opereti- ja estraadilaulja Nõukogude Liidus, vaid oleks ka kõrgklassi kuuluva kammerlauljana võinud valitseda maailma parimaid kontserdilavasid.

Teine väärt mulje möödunud aastast tuli veidi lähematest aegadest. Nimelt valmis CD „Merepildid suveöös“, mis oli pühendatud Peeter Lilje 70. sünniaastapäevale. Heliplaadile on jäädvustatud Estonia teatri raudvara, metsosopran Urve Tautsi ja ERSO 1988. aastal salvestatud musitseerimine koos toonase peadirigendi Peeter Liljega, mis ilmus 1990. aastal heliplaadifirma Melodija LPI. CDI kõlavad Edward Elgari „Mere pildid“ op. 37, Hector Berliози vokaaltsükkel „Suveööd“ op. 7 (nr 6-11) ja „Marguerite'i romanss“ Berliози draamatilisest legendist „Fausti needmine“ op. 24. Heliplaadi tekstiraamatust võib lugeda, et toona esitati „Mere pilte“ selle koosseisuga kontserdilaval üheksal korral. Nimelt võttis ERSO need teosed kaasa ka suurele ringreisile Siberisse, tolle ajastu suurtesse kontserdisaalidesse Novosibirskis, Tomskis ja Krasnojarskis.

Õnneks on Rahvusringhäälingu arhiivis säilinud ka videosalvestus „Mere piltide“ ettekandest, mis toimus rahvusvahelise muusikapäeva puhul publikust pilgeni tulvil Estonia kontserdisaalis. Tahaks loota, et see salvestus leiab tee ka praeguse ETV programmi, sest sellist ühise

Teater.Muusika.K...
01.02.2021 00:00
Tiiu Levald
1,76,77,78,79,80,81,8:

Rahvusoper Estonia
Estonia teater
Vene Teater
Teater

hingamise, ühise muusika mõistmise ja suure andumusega esitatud ettekannet kohtab harva. Siin ei ole vaja otsida võrdlusi, kuid elamus sellest on niisama väärtuslik kui näiteks Claudio Abbado või Simon Rattle'i musitseerimine maailma parimate orkestritega, mida ju samuti saame nüüd nautida üksnes salvestustena tele- või internetikanalitel.

Ajas kaugemale viis huvilisi veel üks möödunud aasta sündmus, Liis Kolle kokku seatud kultuurilooline fantaasia lauludega „Varjuring. Õhtu Aino Tammega“. See oli Andres Särevi kortermuuseumis 13., 14., 15., 17. ja 18. novembril etendunud kontsertlavastus, mis meenutas meie esimest kunstlauljat, hilisemat Tallinna Konservatooriumi lauluproffessorit Aino Tamme (1864-1945), keda kehastas meie kuulajatele vähe tuntud, kuid suurt huvi pakkuv laulja Jane Tiik. Etendused toimusid novembris 2020, millel oli omaette tähendus, meenutamaks laulja 75. surmaaastapäeva. Nimelt 7. detsembril 1945 tapeti Aino Tamm samas majas korrus kõrgemal asunud korteris. Kes on tema käekäigu vastu huvi tundnud, on saanud seda teha kauaaegse Tallinna Konservatooriumi laulupedagoogi Linda Sauli raamatu „Aino Tamm“ abil, mis on eesti kultuuriloost huvitunutele inforohke ja põnev lugemine.

Liis Kolle on nutikalt ära kasutanud A. Särevi kortermuuseumi õdusa interjööri ja põiminud sidusa teksti ligi tunniajalise soolokontserdiga, mille esitasid metsosopran Jane Tiik ja pianist Martti Raide. Saime kuulda hea muusikalise maitsega muusikute esinemist ja äärmiselt sooja tämbriga, varjundirikast metsosoprani häält. Jane Tiik on olnud tütarlastekoori Ellerhein kasvandik. Ta alustas oma laulu õpinguid EMTAs professor Mati Palmi lauluklassis ja jätkas Moskvas Gnessinite-nimelises Venemaa Muusikaakadeemias, kust tal ajaloo murranguliste sündmuste tõttu aga lahkuda tuli. Õpingud jätkusid Karlsruhe Muusikakõrgkoolis, kus ta lõpetas need professor Roland Hermannil lauluklassis. Praegu täiendab ta end eraviisiliselt rumeenlanna Ioana Bentoiu juures. Elades Baselis, on ta alates 2017. aastast koori Zürcher Sing-Akademie liige. See koor on loodud Zürichi Tonhalle orkestri initsiatiivil (kus praegu on peadirigendiks Paavo Järvi) vokaalsümfooniliste suurvormide esitamiseks, olles selle orkestri partnerkoor.

Tiigi haridustee on muljetavaldav ja kinnitab seda, et laulja on osanud endasse koguda parima kõigest, mida talle on pakkunud erinevad õpetajad ja partnerid muusikas. Ta on omandanud suurepärase stiilitaju, erinevate keelte foneetika, rääkimata heast muusikalisest mõtteloogikast. Aino Tammele pühendatud õhtu muusikavalik pärines Tamme omaaegsest repertuaarist; siin oli Jean-Paul-Egide Martini, Alessandro Stradella, Georg Friedrich Händeli ja Aleksandr Glazunovi ning muidugi Miina Härma, Konstantin Tüρνpu ja Friedrich Saebelmanni teoseid. Kava lõpetati Franz Schuberti lauluga „Muusikale“, mille sõnum olnuvat Aino Tammele eriti kallis. Lavastuse sõnalist osa esitas näitleja Toomas Täht, kehastades nii Aino Tamme nooremat venda Jaani, isa Tõnis Tamme, ühe Eesti maakirikku õpetajat, Pariisi kontserdi konferansjeed, Friedebert Tuglast, Alma Ostra Oinast kui aktusepidajat. Tahaksin loota, et maailma hetkeseis ei väära tegijate unistust viia see kava linnadesse ja maadesse, kuhu julge, Mulgimaa talust pärit neiu Aino Tamm sattus omal ajal oma lauljateel: Peterburi, Londonisse, Itaaliasse, Saksamaale...

Möödunud aastal rõõmustasid publikut ka kaks Eesti Kontserdi algatatud kammerlaulu tsükli, „Armastuskirjad“ ja „Liederkreis“, kus sai kuulda head muusikat huvitavatelt kooslustelt. Esimene tsükkel kõlas Kadrioru lossis, teine Mustpeade maja saalis. Sarja „Armastuskirjad“ esimene kontsert oli pühendatud Mozartile, esinejateks Robert Traksmann (viul) ja Sten Heinoja (klaver), teine Robert ja Klara Schumannile ning Johannes Brahmsile, esitajateks Kristiina Rokaševič (klaver), Tamar Nugis (bariton) ja Marko Martin (klaver), kolmas Chopinile Irina Zahharenkova (klaver) interpretatsioonis ning viimane Mart Saarele, esitajateks Arete Kerge (sopran) ja Sten Heinoja (klaver).

Kõigil neljal kontserdil luges ja kommenteeris kirju näitleja Anu Lamp. Temale omase intensiivsusega kõlasid Mozarti vaimukad kirjad oma kapriisidele kaasale Constanzele, Schumanni ja Brahmsi tõsimeelsed kirjad Clara Schumannile, Chopini valulised, napid ja vastuseta jäänud kirjad oma sõpradele (Georg Sand teatavasti hävitas oma kirjad Chopinile) ja viimasel kontserdil noore Mart Saare unistustest ja lootustest tulvil kirjad Peterburi Konservatooriumi õpingute aegu oma muusale Liine Paalmannile Eestis, noorele neiule, kes kahjuks küll kogu edaspidiseks eluks jäi vaid heaks sõbraks - Mart Saar abiellus hoopis neiu vanema õe Elisega. Kontsertide selline ülesehitus oli kuulajale huvitav, vaheldusrikas ja inforohke ning noorte muusikute esinemiskvaliteet oli väga kõrge. Kõige rohkem jäid neist õhtuist meelde esimene, kolmas ja viimane - nendes kavades valitses sisuline loogika ja tugev side kirjadega. Eriliselt mõjuv ja meelde jääv oli Irina Zahharenkova Chopini-tõlgitus. Zahharenkova unustamatu, kordumatu ja jäägitu sisseelamine muusikasse lummas ikka ja jälle, tema esitus on filigraanne ja isikupärane.

Sarja viimaselt kontserdilt jääb kauaks meelde kooslus Mart Saar, Arete Kerge ja Sten Heinoja. Esiteks, need kaks muusikut on otsekui loodud tajuma teineteiselt tulevaid impulsse, nende esituses valitses siirus. Tegijatel puudus ilmselgelt varasem Saare loomingu esitustraditsioonide taust ja nii olid nad üles leidnud ka vähem tuntud laule. Aga ka tuttavates lauludes kõlas laulja tämbrikas hääl värskelt ja lopsakalt, sünnitades kauneid värvivarjundeid. Eriti meeldiv oli pianisti lugupidav suhtumine autori teksti ja põnevate nüansside leidmine fraasikujundamisel. Teatavasti annab Mart Saare esimesse loomeperioodi kuuluvates soololauludes kõigele värvi klaveripartii. Selles peitub vitamiin, nagu armastas korrata kunagine muusikateadlane Johannes Jürisson oma loengutes üliõpilastele - oli ta ju Mart Saare loomingut palju uurinud. Küll tahaksin loota, et see ettekanne leiab, hoolimata praeguse olukorra raskusest, tee CDle ja veel mitmesse saali, näiteks Arvo Pärdi keskusesse või Tubina saali Tartus. Neis mõlemas on kammermuusika esitamiseks väga sobiv akustika.

Ka kontserdisari „Liederkreis“ andis kuulajale rikastava elamuse. Nii septembri kui ka oktoobri kontsertidel oli koosluse määravaks liikmeks pianist

Ralf Taal. Usun, et nii Maria Valdmaa (sopran) kui Elina Nechayeva (sopran) said koostööst Taaliga edasiseks loometööks tugeva vitamiinisüsti. Maria Valdmaa oli valinud teemaks „Mignoni laulud“ ja kava ülesehitus oli allutatud J. W. Goethe romaani „Wilhelm Meisteri

rännuaastad" meeleolule. „Wilhelm Meisteri õpiaastate" kangelanna Mignoni laulu on viisistanud paljud heliloojad, seekord tulid ettekandele Franz Schuberti, Robert Schumanni ja Hugo Wolffi helindidning baltisaksa heliloojate laulud Goethe tekstidele. Maria Valdmaal on väga kindla suunitlusega häälekool; tema hääle sillerdav tämber ja sisuline siirus köitsid ning panid ennast lummatult kuulama.

Elina Nechayeva oli teinud julge sammu kammermuusika valda, valides kavasse Richard Straussi, Roger Quilteri ja Darius Milhaud' teosed. Kahe viimati nimetatud põnev vokaallooming on meie kontserdimaastikul olnud seni täiesti tundmatu. Selle repertuaari omandamise kaudu on Nechayeva teinud uskumatu kvaliteedihüppe oma arengus lauljana. (Rohkem võib nende kontsertide muljetest lugeda ajakirja Muusika novembrinumbrist.) Kindlasti jätab möödunud aastasse sügava ja loominguliselt mitmekesise jälje pianist Kadri-Ann Sumera koostöö lauljatega. Siia kuuluvad mitmed kammerkavad erinevate kooslustega, kaalukamaks kaks CDd Mart Saare laululoomingust. Oluline on see, et Sumera on kaasanud sellised omanäolised lauljad nagu Iris Oja, Atlan Karp ja Taavi Tammpuu. Kõik nad on andnud kuulajale võimaluse nautida autori loomingut mitmekülgiselt: huumorit, groteski, kurbust ja rõõmu. Salvestistel ei kõla mitte ainult väga eriliste tämbritega hääled - köidab ka nende varjundirohke interpretatsioon.

Märtsi alguses oli mul võimalus kuulata Arvo Pärdi keskuse saalis Iris Oja ja kitarrist Kirill Ogorodnikovi esituses hea stiilitaju ja kõlavärvidega esitatud vene romansside õhtut, kus laulja rakendas üle pika aja oma hääle rikkalikke varusid. Tema lopsakas tämber kõlas selle omanäolise žanri teenistuses täiuslikult.

Sügisesse ränka koroonaaega jäi aga veel üks äärmiselt rõõmustav sündmus, Vello Jürna nimeline noorte lauljate konkurss, mille seekordseks tubliks eestvedajaks oli noor laulja Aule Urb. Valitsenud kriisiolukorra tõttu kahanenud osalejate arv paraku küll vaid kuueteistkümnemale lauljale, kuid võistluse voorud olid interneti kaudu kuulatavad. Võistlus pakkus põnevaid elamusi - kui palju huvitavaid ja perspektiivikaid hääli seal kuulis ja kui mitmekesise kooli ja muusikasse suhtumisega need olid! Konkursi võitja Raiko Raalik on juba [RO Estonia](#) solistide nimekirjas. Erilisena jäi meelde metsosopran Tuuri Dede, tema oskus oma rikast häält igas tessituuris valitseda, oskus süveneda muusikas sisalduvasse tuuma ja seda hea stiilitunde ning kogu olemusest kiirgava kirega kuulajale edastada. Sealjuures valdab ta uskumatult hästi koloratuurtehnikat. Kõik need oskused ootavad väärilist rakendamist.

Oma muljeid Donizetti ooperi „Don Pasquale" lavastusest RO Estonias ja sealsetest tublidest lauljatest olen siinse ajakirja lehekülgedel juba kirjeldanud.

Esile tahaksin tõsta ka A. J. Lerner'i ja F. Loewe' „Minu veetleva leedi" lavastust [Vene teatris](#), mis väärrib kiidusõnu mitmes mõttes, ennekõike lavastusmeeskonna erilise tõttu. Tükitöid lavale tunnustatud Moskva lavastaja Alla Sigalova, moedisaini maailmas tunnustatud kostüümikunstnik

Aleksandr Vassiljev (teostus: Kirill Gabõlin) ja nimekas gruusia stsenograaf Giorgi Aleksi-Meskhishvili. Hääleseadjana oli trupile abiks Elina Nechayeva õpetaja Eestis Eda Zahharova. Alla Sigalova lavastas „Minu veetleva leedi“ eelnevalt Riias, pidades Higginsi rolli kehastajana silmas meie Vene teatri mitmekülgsete annetega näitlejat Aleksandr Ivaškevitšit. Riias oli lavastusel suur menu ja nii otsustati seda mängida ka Tallinnas.

Tallinna lavastus üllatab ja lõbustab oma groteskiga, mis seostub hästi muusikali aluseks olnud kirjandusteose autori George Bernard Shaw' sarkasmiga. Silmale pakuvad rõõmu kaunid värvirikkad kostüümid; mitmed tegelased köidavad heal tasemel laulmisega. Internetis levisid põhiliselt kaadrid Elina Nechayevast Eliza rollis. Nechayeva on tõesti teinud väga suure hüppe nii laulmises (vt eelnev jutt tema kammerlaulu õhtust) ja kindlasti ka näitlejana. Suur kingitus talle on väga tugev partner Aleksandr Ivaškevitši näol - on ju küpsesse ikka jõudnud Ivaškevitš vapustava rollipagasiga näitleja, kes kahjuks on jäänud veidi varju meie üldisel teatrimaastikul (milles oma rolli on mänginud keelebarjäär). Sellist professor Higginsi rolli, nagu on loonud Ivaškevitš, kohtab maailma lavadel harva. Tema hää, plastiline kehakeel (nimelt oli lavastusse lülitatud ka tore killuke tema sütitavat stepptantsu) ja muidugi tema sugestiivne suhtlemine partneritega annab kõigile teistele laval avara mänguvälja. Lavastuse väärtust tõstavad veel mitmete näitlejate osatäitmised, sh humoorikas ja uskumatult heakõlalise häälega Viktor Marvin kolonel Pickeringi rollis ja lavastaja nuti-kat groteskset stiili täpselt täitev kaunihääline Anna Sergejeva Mrs Pierce'ina. Kiiduväärne on ka kogu ülejäänud tegelaskonna allutatus ühtsele stiilile liikumistes ja reageeringutes.

Ma alustasin oma juttu sellest, et mu elu on kestnud kaua. Pärast Mozarti „Võluföödi“ 2. poisi rollikest oli mul õnn osaleda Voldemar Panso poolt Estonia lavale toodud „Minu veetleva leedi“ kuulsas hobuste võiduajamise stseenis, kus Eliza reedab oma päritolu hüüatusega „Vänta kiiremini oma neetud p ...t!“. Ületamatu oli selles lavastuses Elizana Linda Rummo, kellel omaenda sõnul oli vaid õrn hääleke, kuid see kandus alati saali ja oli täis särisevat kuraasi. Endel Pärn Higginsina valdas enda sõnul samuti vaid kolme nooti, kuid ta diktsioon oli ülitäpne ja isikupärane. Voldemar Panso lavastus Estonia laval oli omas ajas sensatsiooniline - selles oli kõik uus ja mis peamine, selles oli uus suhtumine laulvasse näitlejasse ja tasakaal orkestriaugus oleva orkestriga.

Tõin lugejani selle meenutuse kindla sooviga toonitada, et nüüdne Vene teatri lavastus on samuti julge ja jätab värvika jälje meie muusikalilavale. Kahjuks on kogu selles ettevõtmises üks väga oluline miinus, nimelt kulgeb etendus stenogrammi saatel, mille kvaliteet on ausalt öeldes lausa nigel ja osutab näitlejatele tihti karuteene. See tasakaalustamata helidevoog põhjustab häälte forsseerimist ja sellest omakorda tulenevad probleemid diktsiooniga. Minu suur soov teatri juhtkonnale on: kui on suudetud tuua Eestisse Alla Sigalova ja Aleksandr Vassiljev, siis peaks leidma võimaluse kasutada ka elavat, olgu või vähendatud koosseisuga orkestrit. See lavastus on väärt, et kesta kaua ja rõõmustada publikut!

KONTSERDISARI „LIEDERKREIS“

2 a september kell 19.00

Maria Valdmaa (sopran) Ralf Taal (klaver)

CD „Merepildid suveöös. Urve Tauts" oli pühendatud dirigent Peeter Lilje 70. sünniaastapäevale ja tähistas ühtlasi maestra Urve Tautsi väärikat juubelisünnipäeva. LP „Georg Ots - Mart Saar - Soololaule." (Melodija, 1972). Urve Tauts esitlemas Rahvusooperi Estonia restoranis heliplaati „Merepildid suveöös. Urve Tauts". [Rahvusooperi Estonia Postkaart](#) esimese eesti kunstlaulja Aino Tammega. [teater muusika kino](#) Jane Tiik. [teater muusika kino](#) J. W. Goethe „Mignoni laulu" on viisistanud paljud heliloojad. Seekord olid kavas Franz Schuberti, Robert Schumanni ja Hugo Wolfi helindid. Vello Jürna nimelise noorte lauljate konkursi parimad. Paremalt 1. konkursi võitja - Raiko Raalik, 2. II koha võitja - Janari Jorro, 3. III koha võitja - Tuuri Dede ja diplomi saajad (paremalt vasakule) - Kristjan-Jaanek Mölder, Maari Ernits ja Maarja Purga. Elina Nechayeva Elizana Lerner ja Loewe' muusikalis „Minu veetlev leedi". [Vene teater](#), 2020. OÜ Aleksandr Ivaškevits - professor Higg Siim Lõvi fotod ja Eliza - Elina Nechayeva.

TIIU LEVALD